

მსოფლიო ბესტსელერი

ორჯან ფაშვი

ნობელის პრემიის დაურატი დიპლომატის დარბი

შავი
წიბნი

თურქულიდან თარგმნა ნანა ჯანაშიამ

ბაკურ სულაკაურის
გამომცემლობა

ორჰან ფამუქი
შავი ნიბნი
რომანი

მეორე გამოცემა, 2018

მთარგმნელი **ნანა ჯანაშია**
რედაქტორი **რუსუდან გორგაძე**
დიზაინერი **ია მახათაძე**
ტექნიკური დიზაინერი **ლადო ლომსაძე**

ქართული გამოცემა © ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, 2013, 2018
ყველა უფლება დაცულია.

შპს „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა“
დავით აღმაშენებლის 150, 0112 თბილისი
ტელეფონი: 291 09 54, 291 11 65
ელფოსტა: info@sulakauri.ge

ISBN 978-9941-23-922-9

Orhan Pamuk
KARA KITAP

Translated by Nana Janashia

This translation has been published with the financial support of TEDA.

Copyright © İletişim Yayincılık A.Ş. 1994

Georgian translation published by Sulakauri Publishing, 2013, 2018

All rights reserved.

www.sulakauri.ge

ვუძღვნი ჩემს მეუღლეს, აილინს

„იბნ არაბის¹ თანახმად, ერთხელ სულეების მიერ ცად აყვანილმა მისმა მეგობარმა მოხეტიალე დერვიშმა კაფის მთას² მიაღწია და დაინახა, რომ მას გველი შემოჰხვეოდა. ამჟამად ცნობილია, არც ამგვარი მთა არსებობს და არც გველი“.

ისლამის ენციკლოპედია

¹ მუჰიდინ იბნ არაბი (1165-1239) – გამოჩენილი სუფი მოაზროვნე და პოეტი

² ლეგენდარული წმინდა მთა ისლამურ გადმოცემებში

ნანიდი I

თავი პირველი

ბაღიჟმა რუია პირველად რომ ნახა

„ნუ იყენებთ ეპიგრაფს. იგი ნანარმოებში საიდუმლოს კლავს!“

ადლი

„და თუ ის მაინც უნდა მოკვდეს, საიდუმლოც შენ მოკალ და საიდუმლოს გამყიდველი ცრუ წინასწარმეტყველიც!“

ბაჰთი¹

ოთახის სასიამოვნო რბილ სიბნელეში ლურჯ, კუბოკრულ საბან-ში გახვეული რუია პირქვე იწვა და ტკბილ ძილს მისცემოდა. ზამთრის დილა თენდებოდა – თითო-ოროლა მანქანა და ძველი ავტობუსი ამოძრავებულებოდა, ფოლაჩების² დამტარებლის შეძახილებს სალევის³ გამყიდველის კასრის კაკუნი ერწყმოდა, სამარშრუტო ტაქსების გაჩერებიდან კი მეთვალყურის სასტვენის ხმა ისმოდა. ლურჯი ფარდების გამო ზამთრის მკრთალ სინათლეს ტყვიისფერი დაჰკრავდა. ნამძინარევი გალიფი ცოლს მიაშტერდა – რუიას ნიკაპი ბალიშში ჩაერგო. ვინ იცის, რა ხდებოდა ახლა მის გონებაში.

მეხსიერება ბალს ჰგავსო, წერდა ერთხელ ჯელაღი თავის საგაზეთო სვეტში.

„რუიას ბაღები, რუიას ბაღები... ნუ ფიქრობ, ნუ, თორემ ეჭვები არ მოგასვენებს!“

მაგრამ ცოლის შუბლის შემყურე გალიფი მაინც ჩაფიქრდა.

¹ ადლი და ბაჰთი – ზოგი ვერსიის თანახმად, ავტორის მიერ გამოგონილი პირებია. ამავე დროს, პირველი სულთან ბეიაზიდის ლიტერატურული ფსევდონიმი იყო, მეორე კი – აჰმედ I-ისა.

² ჩვენი ხაჭაპურისა და კუბდარის მსგავსი ღვეზელი

³ ჯადვარისგან დაყენებული ცხელი სასმელი

უმფოთველ ძილში ჩაძირული რუიას მიუწვდომელი გონების მზიანი ბალის ტირიფებს, აკაცებსა და ვარდებს შორის გასეირნება ინატრა. დარცხვენილსა და შეშინებულს თვალწინ ის სიფათები დაუდგა, სავარაუდოდ სეირნობისას რომ გადაწყდებოდა: „შენც აქა ხარ? გამარჯობა!“ კარგად ნაცნობი უსიამოვნო მოგონებების გარდა, სრულიად მოულოდნელი მამაკაცების აჩრდილების წარმოდგენამ გული ატკინა: „მაპატიე, ძმაო, შენ ჩემს ცოლს საიდან იცნობ?“ „სამი წლის წინ გავიცანი თქვენს სახლში“; „ალადინის დუქანში მოდის ჟურნალებს რომ ყიდულობდა“; „ერთ სკოლაში ვსწავლობდით“; „კინოთეატრის შესასვლელში ხელიხელჩაკიდებულები რომ იდექით...“ არა, ეგებ რუიას მოგონებები არც ასეთი ხალხმრავალი და დაუნდობელი იყო?! შესაძლოა, მისი მეხსიერების ჩაბნელებული ბალის ერთადერთ ნათელ წერტილში ახლა რუია და გალიფი ნავით სეირნობდნენ. რუიას ოჯახის სტამბოლში ჩამოსვლიდან ექვსი თვის შემდეგ გალიფსა და რუიას ყბაყურა დაემართათ. მაშინ ხან გალიფის დედას, ხან რუიას დედას – ულამაზეს ბიცოლა სიუზანს, ხანაც ორივეს ერთად ბავშვები ჭანჭყარა ავტობუსით ბებექში ან თარაბიაში¹ ნავით სასეირნოდ დაჰყავდათ. იმ წლებში ინფექციურ სნეულებებზე უკვე ბევრი რამ იცოდნენ, მაგრამ წამლები ნაკლებად იშოვებოდა; ამასთან, მიიჩნეოდა, რომ ბოსფორის სუფთა ჰაერი ყბაყურას უხდებოდა. დილაობით ლივლივა ზღვაზე კეთილი ნაცნობი მენავის თეთრი ნავი ელოდებოდათ. ქალები კიჩოზე სხდებოდნენ, რუია და გალიფი მენავის უკან, ცხვირზე გვერდიგვერდ ჩამოსკუპდებოდნენ ხოლმე და ხელებსა და ფეხებს წყალში ატყაპუნებდნენ. წყლის ზედაპირზე წყალმცენარეები, მაზუთის შვიდფერი ლაქები და გაზეთის ნაგლეჯები დაცურავდა, რომლებზეც ჯვალის წერილის დანახვას ცდილობდნენ.

რუია პირველად რომ ნახა (ყბაყურამდე ექვსი თვით ადრე), სასადილო მაგიდაზე შემოდგმულ ტაბურეტზე დასკუპებულ გალიფს დალაქი თმას კრეჭდა. პარიკმახერი, უღვაში დუგლასისას² რომ მიუგავდა, ბაბუას გასაპარსად კვირაში ხუთჯერ მათთან სახლში დადიოდა. ეს ის დრო იყო, არაბისა და ალადინის დუქნების წინ ყავის რიგები რომ იდგა, ნეილონის წინდები მხოლოდ გადამყიდველებთან იშოვებოდა და სტამბოლში 56-ე მოდელის „შევროლეების“ რაოდე-

¹ სტამბოლის ზღვისპირა უბნები

² დუგლას ფერბენქსი (1883-1939) – ამერიკელი კინომსახიობი, სცენარისტი, რეჟისორი

ნობა დღითი დღე მატულობდა. იმავე პერიოდში გალიფი დანყებით სკოლაში შევიდა და გაზეთ „მილიეთის“¹ მე-2 გვერდზე სელიმ ქაჩმაზის ფსევდონიმით დაბეჭდილ ჯელალის სტატიებს ინტერესით კითხულობდა. წერა-კითხვა უკვე იცოდა – 2 წლით ადრე ბებია ამ ასწავლა. სასადილო მაგიდას მიუსხდებოდნენ ხოლმე და ბებია ჩახლეჩილი ხმით უდიდეს საოცრებაზე უყვებოდა – როგორ უყვარდებოდათ ასოებს ერთმანეთი. ბებიას პირში მუდმივად „ბაფრა“² ჰქონდა გაჩრილი, რომლის კვამლისგან გალიფს თვალები ეცრემლებოდა, „დედაენაში“ დახატული უზარმაზარი ცხენი კი ლურჯ ფერს იკრავდა და ცოცხლდებოდა. ცხენი, რომელსაც ქვეშ „ცხენი“ ეწერა, წყლის კოჭლი დამტარებლისა და ქურდი მეძველმანის ურმებში შებმულ გაძვალტყავებულ ცხენებზე გაცილებით დიდი იყო. მაშინ გალიფს ძალიან უნდოდა, ეს ვეებერთელა ბედაური ჯადოსნური სითხით გაეცოცხლებინა. მოგვიანებით კი, როცა პირდაპირ მეორე კლასში დაჯდომის უფლება არ მისცეს და სკოლაში ანბანის სწავლა ხელახლა მოუხდა, ეს ნატვრა უკვე სულელურად ეჩვენებოდა.

ბაბუას მაშინ, დაპირებისამებრ, ბრონეულისფერ ბოთლში ჩასხმული ჯადოსნური სითხე რომ მოეტანა, გალიფი მას I მსოფლიო ომის ცეპელინების, ზარბაზნებისა და ტალახში ამოსვრილი გვამების ფოტოებით სავსე ძველ და დამტვერილ ჟურნალ „Illustration“-ებს, ბიძია მელიჰის მიერ პარიზიდან და მაროკოდან გამოგზავნილ ღია ბარათებს, ვასიფის მიერ გაზეთ „დუნიადან“ ამოჭრილი მეძუძური ორანგუტანის სურათსა და ჯელალის მიერ ასევე გაზეთებიდან ამოჭრილ უცნაურ სახეებს დაასხამდა. მაგრამ ბაბუა გარეთ უკვე წვერის გასაპარსადაც აღარ გადიოდა, მთელ დღეს შინ ატარებდა, თუმცა საგარეოდ კი ეცვა – თავისივე წვერივით ტყვიისფერი, ფართოსაყელიანი ძველი ინგლისური პიჯაკი, გაცრეცილი შარვალი და ზონრის ფორმის „კლერკის გალსტუკი“ (ამ სიტყვას ასე მამა გამოთქვამდა. დედა ყოველთვის „ჰალსტუხს“ ამბობდა, ალბათ იმიტომ, წარმოშობით გაცილებით უფრო მდიდარი ოჯახიდან რომ იყო). დედა და მამა ბაბუას ისე იხსენიებდნენ, როგორც ძველ, ბათქაშჩამოცვენილ ხის სახლს, ნელ-ნელა რომ ინგრევა. ცოტა ხანში ბაბუა ავინყდებოდათ და კამათს იწყებდნენ.

– შენ ზემოთ ადი და ითამაშე! – ეუბნებოდნენ მაშინ გალიფს.

¹ ერთ-ერთი უმსხვილესი თურქული გაზეთი

² თურქული სიგარეტი

- ლიფტით ავიდე? – კითხულობდა გალიფი.
- ლიფტში მარტო არ ჩაჯდეს!
- მარტო არ შეხვიდე ლიფტში!
- ვასიფს ვეთამაშო?
- არა, ვასიფი ბრაზობს!

არადა ვასიფი სულაც არ ბრაზობდა. ვასიფი ყრუ-მუნჯი იყო, მაგრამ მშვენივრად ხვდებოდა, როცა იატაკზე ეხოხავდი, ე.ი. „საიდუმლო გასასვლელში“ ვიყავი; სანოლების ქვეშ თუ დავძვრებოდი, ე.ი. მტრის სანგრები მქონდა მიზანში ამოღებული და ამას კატასავით უხმოდ მის დასაცინად არ ვაკეთებდი. მაგრამ სხვებმა, რუიას გარდა, ეს არ იცოდნენ. ხანდახან ვასიფთან ერთად ფანჯრიდან ტრამვაის ხაზს გავცქეროდი ხოლმე. ბეტონის კორპუსის ბეტონის ლოჯიის ერთი ფანჯარა მეჩეთს გადაჰყურებდა, მეორე – ქალთა ლიცეუმს. ამ ორ სამყაროს შორის იყო მოქცეული პოლიციის განყოფილება, ნაბლის ორი ხე, კუთხე და ალაღინის მუდამ ხალხმრავალი დუქანი. დუქნის მუშტრებს რომ ვუყურებდით ან ერთმანეთს ქუჩაში მოძრავ მანქანებზე ვუთითებდით, ვასიფი უცებ აღელდებოდა ხოლმე და ისეთ საშინელ ხმას გამოსცემდა, გეგონებოდა, სიზმარში ეშმაკს ებრძვისო. მე თავს ვიკატუნებდი, ვითომ მეშინოდა. ასეთ დროს ბაბუა (იგი უკან გვეჯდა, ცალი ფეხი დაბალ სკამზე ედო და რადიოს უსმენდა) ბებიას ეუბნებოდა ხოლმე (ორივენი სიგარეტს აბოლებდნენ), ვასიფმა გალიფი ისევ შეაშინაო.

- აბა, ერთი მითხარით, რამდენი მანქანა დათვალეთ? – ყასიდად გვეკითხებოდა ბებია, რომელიც არც ბაბუას ნათქვამს უგდებდა ყურს და არც ჩვენს პასუხს ისმენდა „დოჯების“, „პაკარდების“, „დესოტოებისა“ და „შევროლეების“ რაოდენობის შესახებ.

რადიო, რომლის თავზეც სრულიად არათურქული გარეგნობის გრძელბენვიანი, კმაყოფილი ძაღლის სურათი იდგა, მუდმივად ჩართული იყო და ბებია და ბაბუა მთელ დღეს თურქულ და ევროპულ მუსიკას, უკანასკნელ ცნობებს, ბანკების, ოდეკოლონებისა და ეროვნული ლატარიის რეკლამას უსმენდნენ; თან გაუთავებლად ლაპარაკობდნენ, ძირითადად – მონევის მავნებლობაზე, რაზეც ისე წუხდნენ, როგორც მომაბეზრებელ ქრონიკულ კბილის ტკივილზე. სიგარეტისთვის აქამდე თავი რომ ვერ დაენებებინათ, ერთმანეთს აბრალებდნენ. ერთს რომ ხველა აუვარდებოდა, მეორე ჯერ გამარჯვებული და კმაყოფილი, შემდეგ კი შემფოთებული და გაბრაზებული

სახით თავის სიმართლეს კიდევ ერთხელ ხაზგასმით აღნიშნავდა. ცოტა ხანში რომელიმეს მოთმინება ელეოდა:

– თავი დამანებე, თუ ღმერთი გნამს! სიგარეტის მეტი რაღა დამრჩენია! მამშვიდებს მაინც!

ამის შემდეგ ხანმოკლე სიჩუმე ისადგურებდა (მხოლოდ დერეფანში ჩამოკიდებული კედლის საათის ნიკნიკი ისმოდა), მაგრამ ძალიან მალე ისევ გაზეთებს აშრიალებდნენ, ნაშუადღევს „ბეზიქს“¹ თამაშობდნენ და ისევ ლაპარაკობდნენ, ლაპარაკობდნენ, ლაპარაკობდნენ...

– თავისი წერილების საკუთარი სახელით გამოქვეყნების უფლებას რომ მისცემდნენ, ეგებ ცოტა გონს მოსულიყო, – იტყოდა ბაბუა, როცა ვახშმად ან რადიოს მოსასმენად დანარჩენებიც შეიკრიბებოდნენ ხოლმე, ან ჯელალის საგაზეთო სვეტს ვინ იცის, მერამდენედ ნაიკითხავდა.

– ოჰ, ამხელა კაცია... – ოხრავდა ბებია, მერე კი ისეთ გულუბრყვილო გამომეტყველებას იღებდა, თითქოს ამ შეკითხვას პირველად სვამდა, – საკუთარი სახელით გამოქვეყნების უფლებას რომ არ აძლევენ, იმიტომ წერს ასე ცუდად, თუ ცუდად რომ წერს, სახელს იმიტომ არ აწერინებენ?

– სხვა თუ არაფერი, ასე ცოტა ვინმე ხვდება, თავს რომ გვჭრის, – დასძენდა ბაბუა თავის დასამშვიდებლად.

– ვერავინაც ვერ ხვდება, – მიუგებდა ბებია ისეთი ტონით, რომლის გულწრფელობაში გალიფსაც კი ეჭვი ეპარებოდა, – განა ვინმეს უთქვამს ოდესმე, რომ თავის ესეებს ჩვენზე წერს?

ჯელალმა ერთი თავისი ადრეული ესე, „სახლი“, მოგვიანებით, როცა სახელი მოიხვეჭა და მკითხველისგან ასობით წერილს იღებდა, ხელმეორედ გამოაქვეყნა. ზოგი მიიჩნევდა, რომ ფანტაზია გამოელია, ზოგი ფიქრობდა, ქალებისა და პოლიტიკის გამო სხვა ველარაფრისთვის იცლისო, ზოგი კი ამის მიზეზად ელემენტარულ სიზარმაცეს ასახელებდა.

– კარგი ერთი, შენი ჭირიმე! ნეტა ვინ არ იცის, „სახლში“ ჩვენ რომ გვგულისხმობს?! – ბაბუას ისეთი ტონი ჰქონდა, როგორც მეორეხარისხოვან მსახიობს, რომელიც უკვე ალბათ ასჯერ მაინც ნათქვამ წინადადებას გაბეზრებული იმეორებს. ბებიაც ენას კბილს აჭერდა.

სწორედ იმ ხანებში ახსენა ბაბუამ პირველად სიზმარი, რომელსაც

¹ ბანქოს ერთგვარი თამაში

მერე ხშირად ხედავდა. გაუთავებლად გამეორებული ისტორიების მსგავსად, ბაბუას ეს სიზმარიც, თვალეზგაბრწყინებული რომ ჰყვებოდა, ლურჯი იყო. სიზმარში ლურჯად წვიმდა, ბაბუას კი თმა და წვერი ეზრდებოდა.

– საცაა დალაქიც მოვა, – აღნიშნავდა ბებია, როცა ბაბუას სიზმარს მოთმინებით ბოლომდე მოისმენდა. თუმცა ბაბუას დალაქის ხსენება არ სიამოვნებდა.

– გაუთავებლად ლაყბობს და ყველაფერში ცხვირს ყოფს!

აი, მაშინ, ლურჯ სიზმარსა და დალაქზე ლაპარაკი რომ მოამთავრა, ბაბუამ ერთი-ორჯერ ჩაიჩურჩულა, სხვაგან სხვა სახლი უნდა აგვეშენებინა, ეს უიღბლო გამოდგაო, რასაც გალიფმაც მოჰკრა ყური.

წლების შემდეგ „შეჰრიქალფი“¹ სართულ-სართულ გაიყიდა და მართლაც სხვაგან გადავიდნენ, აქ კი მეზობელი შენობების მსგავსად, მზა ტანსაცმლის პატარ-პატარა მაღაზიები, უკანონო აბორტმახერი ექიმი ქალებისა და სადაზღვევო აგენტების ოფისები განთავსდა; მაგრამ, როცა კი ალაღინის დუქანს ჩაუვლიდა, ყოფილი საკუთარი სახლის მახინჯი და ბნელი ფასადის დანახვაზე გალიფი ყოველთვის იმაზე ფიქრობდა, რა უნდა ყოფილიყო ბაბუას სიტყვების მიზეზი. ოჯახის უიღბლობას ბაბუა ალბათ თავის უფროს და ყველაზე უცნაურ ვაჟს უკავშირებდა, ერთ მშვენიერ დღეს ცოლ-შვილი რომ მიატოვა და საზღვარგარეთ წავიდა, საიდანაც ახალ ცოლთან და ქალიშვილთან (რუია) ერთად დიდი ხნის შემდეგ დაბრუნდა. ბიძია მელიჰი წლების განმავლობაში ჯერ ევროპასა და აფრიკაში, შემდეგ კი იზმირში ცხოვრობდა. ბაბუა ყოველთვის საშინლად ღიზიანდებოდა, როცა დალაქი ეკითხებოდა, უფროსი ბიჭი აფრიკიდან როდის ჩამოდისო.

ახალი სახლის მშენებლობის დანებებისას ბიძია მელიჰი ჯერ კიდევ სტამბოლში იმყოფებოდა. გალიფს ჯელალისგან ჰქონდა გაგონილი, რომ ბიძია მელიჰი იმ დროს დაახლოებით 30 წლისა იქნებოდა; თავის საადვოკატო კანტორაში მუშაობაზე მეტ დროს კლიენტებთან ჩხუბს ანდომებდა, სასამართლო საქმეებს კი გემებსა და უეცრიელ კუნძულებს ახატავდა. მამამისსა და მის ძმებს ქარაქოიში „თეთრი აფთიაქი“, ხოლო სირქეჯიში² ტკბილეულის დუქანი ჰქონდათ, რომელიც ჯერ საკონდიტროდ, შემდეგ კი სასადილოდ გადააკეთეს,

¹ გულის ქალაქი (თურქ.). სტამბოლში მრავალსართულიან საცხოვრებელ სახლებს საკუთარი სახელები აქვს. მაგ., ვარდი, მერცხალი და ა.შ.

² სტამბოლის უბნები

რადგან ჰაჯი ბექირის ტკბილეულსა და რახათლუხუმს კონკურენცია ვერ გაუნიეს და ბეზიას მოდულეებული კომპის, ალუბლისა და ლელვის მურაბების გაყიდვას მიჰყვეს ხელი. ბიძია მელიჰი სალამოობით ძმებთან შესახვედრად მშენებლობაზე მიდიოდა, გაზარმაცებულ მუშებს ანიოკებდა და ხელებდაკაპინებული საქმეში ერთვებოდა. მან სწორედ ამ დროს წამოიწყო იმაზე ლაპარაკი, რომელიმე ჩვენგანი აუცილებლად საფრანგეთსა და გერმანიაში უნდა წავიდეს, რათა ევროპული საკონდიტრო საქმე შეისწავლოს, დაშაქრული ნაბლის შესაფუთი მოვარაყებული ქაღალდი შეუკვეთოს, ფრანგებთან ერთად ფერადი, ქაფიანი თხევადი საპნის საწარმო გახსნას, ევროპასა და ამერიკაში იმ დროს პანტაპუნტით გაკოტრებული ქარხნებიდან იაფფასიანი მანქანა-დანადგარები შეისყიდოს, ჰალე მამიდას როიალი ჩამოუტანოს, ყრუ-მუნჯი ვასიფი კი ვინმე კარგ ოტოლარინგოლოგსა და ნევროპათოლოგს აჩვენოსო. ორი წლის შემდეგ ვასიფი და ბიძია მელიჰი რუმინული გემით, „ტრისტანათი“, მარსელში გაემგზავრნენ. ამ გემის ვარდის წყლის არომატით გაჟღენთილ ფოტოს გალიფმა მოგვიანებით ბეზიას ერთ-ერთ ყუთში მიაგნო, ჯელალმა კი რვა წლის შემდეგ ვასიფის მიერ შენახულ საგაზეთო ამონაჭრებში წაიკითხა, რომ გემი შავ ზღვაზე ნაღმზე აფეთქებულიყო. სახლის მშენებლობაც სწორედ ამ დროს დასრულებულა, მაგრამ ჯერ იქ არ გადასულიყვნენ. ერთი წლის შემდეგ ვასიფი სირქეჯის სადგურში მარტო ჩამოვიდა, ცხადია (უკანასკნელ სიტყვას ამ თემაზე ყოველი საუბრისას გალიფისათვის სრულიად გაუგებარი ხაზგასმით ჰალე მამიდა ამატებდა ხოლმე), ძველებურად ყრუ-მუნჯი. მას გულში იაპონური თევზებით სავსე აკვარიუმი ჰქონდა ჩახუტებული. ვასიფი ამ თევზების შვილთაშვილთაშვილთაშვილებთან 50 წლის შემდეგაც იმეგობრებდა. პირველ ხანებში აკვარიუმს გვერდიდან არ იშორებდა და ზოგჯერ მღელვარებისგან სუნთქვაშეკრული, ზოგჯერ კი მწარედ აცრემლებული შეჰყურებდა. ჯელალი და დედამისი იმხანად მესამე სართულზე ერთ-ერთ ბინაში ცხოვრობდნენ, რომელიც შემდეგ ერთმა სომხურმა ოჯახმა იყიდა, მაგრამ ვინაიდან ბიძია მელიჰს პარიზში სავაჭრო საქმეების გასაგრძელებლად ფული სჭირდებოდა, ერთხანს პატარა მანსარდაში გადავიდნენ, მანამდე საკუჭნაოდ რომ იყენებდნენ, თავიანთი ბინა კი გააქირავეს. ბიძია მელიჰის მიერ პარიზიდან გამოგზავნილი წერილები და ამანათები შაქარლამისა და ნამცხვრების რეცეპტებით, საპნისა და ოდეკოლონების ფორმულე-

ბით, მათი მომხმარებელი მსახიობებისა და ბალერინების ფოტოებით, პიტინიანი კბილის პასტებით, ლიქიორიანი შოკოლადით, სათამაშო სახანძრო მანქანებითა და მეზღვაურთა ქუდებით იყო სავსე. როცა გზავნილების რაოდენობამ საგრძნობლად იკლო, ჯეღალის დედამ ბავშვთან ერთად მამისეულ სახლში დაბრუნება გადაწყვიტა. მამამისი ვაკუუმების¹ სამინისტროს თანამშრომელი გახლდათ და ცოლთან ერთად აქსარაში², ხის პატარა სახლში ცხოვრობდა. ამ გადაწყვეტილების საბოლოოდ განხორციელებისკენ ჯეღალის დედას მსოფლიო ომის დაწყებამ და ბიძია მელიჰის ბენლაზიდან³ გამოგზავნილმა ღია ბარათმა უბიძგა. ყავისფერ ბარათზე უცნაური მეჩეთის მინარეთი და თვითმფრინავი ეხატა და ეწერა, რომ სამშობლოში დასაბრუნებელი გზები დანალმული იყო. ომის შემდეგ ბიძია მელიჰი მაროკოში აღმოჩნდა, საიდანაც უკვე შავ-თეთრ ბარათებს გზავნიდა. ბებია და ბაბუამ ამგვარად შეიტყვეს, რომ ბიძია მელიჰი მარაკეში⁴ გაცნობილ ულამაზეს თურქ ქალიშვილზე დაქორწინდა, რომელიც მუჰამედის შთამომავალი ანუ სეიდე გახლდათ. ბარათს კოლონიალური სტილის სასტუმროს ხელით გაფერადებული გამოსახულება ამშვენებდა. სასტუმროში მოგვიანებით ამერიკული ფილმი გადაიღეს, რომელშიც იარალით მოვაჭრეები და ჯაშუშები ერთსა და იმავე ქალებს ეტრფოდნენ (კარგა ხნის შემდეგ, გაცილებით გვიან პერიოდში, სანამ სასტუმროს მეორე სართულიდან გადმოფენილი დროშებით ქვეყნებს დაადგენდა, გალიფმა ამ ბარათს კიდევ ერთხელ დახედა და ჯეღალის „ბეიოლლუელ“⁵ ბანდიტებში“ გამოყენებული მეთოდის მეშვეობით დაასკვნა, რომ რუია ამ კრემიანი ნამცხვრისფერი სასტუმროს ერთ-ერთ ოთახში ჩაისახა). ექვსი თვის შემდეგ ბიძია მელიჰის იზმირიდან მოსულმა ღია ბარათმა ყველა გააოცა, რადგან აღარავის ეგონა, ოდესმე ის თურქეთში თუ დაბრუნდებოდა. იმასაც ამბობდნენ, მელიჰმა და მისმა ახალმა ცოლმა ქრისტიანობა მიიღეს, მისიონერებს კენიაში გაჰყვინენ და იქ ერთ ველზე, სადაც ლომები სამრქიან ირმებზე ნადირობენ, სექტანტური ეკლესია ააგეს, რომელშიც ნახევარმთვარე და ჯვარი ერთმანეთს ერწყმისო.

¹ ფონდი (თურქ.)

² სტამბოლის ერთ-ერთი ცენტრალური უბანი

³ სიდიდით მეორე ქალაქი ლიბიაში

⁴ ქალაქი მაროკოში

⁵ სტამბოლის ცენტრალური უბანი

რძლის იზმირელი ნათესავეების ნაცნობი ერთი ჭორიკანა იმასაც კი ამტკიცებდა, ბიძია მელიქი ომის დროს ჩრდილოეთ აფრიკაში ბნელ საქმეებს (იარაღით ვაჭრობას, მეფის მოქრთამვას და ა.შ.) აკვარახჭინებდა და ამის წყალობით მილიონერი გახდაო. თავისი მზეთუნახავი ცოლის ახირებას ვერ გაუძლო და სახელის მოსახვეჭად ჰოლივუდში მიჰყავსო; რძლის ფოტოები არაბულ-ფრანგულ ჟურნალებში უკვე იბეჭდებო და სხვა და სხვა. იზმირიდან მოსული ბარათი კვირიდან კვირამდე სართულიდან სართულზე დაჰქონდათ და საეჭვო ბანკნოტივით ფრჩხილებით ამონებდნენ. თავად ბიძია მელიქის თქმით კი თურქეთში დაბრუნების მიზეზი გაუსაძლისი ნოსტალგია გამხდარა, რომელმაც ლამის ლოგინად ჩააგდო. „ახლა“ უკვე კარგად იყვნენ. ბიძია მელიქი თავისი სიმამრის საქმეს (იგი ლელვითა და თამბაქოთი ვაჭრობდა) თანამედროვე მეთოდებით მართავდა. სულ მოკლე ხანში გამოგზავნილ ბარათში უაღრესად ბუნდოვნად ჰყვებოდა აქციებთან დაკავშირებული პრობლემების შესახებ, რომლებსაც შესაძლოა მომავალში მთელი ოჯახი ფარულ ომში ჩაეთრია. წერილს ყველა სართულზე სხვადასხვა ინტერპრეტაციას აძლევდნენ, მაგრამ როცა ეს წერილი წლების შემდეგ გალიფმა წაიკითხა, მისთვის სრულიად ცხადი გახდა, ბიძია მელიქი არცთუ ორაზროვნად იტყობინებოდა, ოჯახთან ერთად სტამბოლში დაბრუნებას ვაპირებო. აქვე იწერებოდა, ქალიშვილი შემეძინა, ოღონდ ვერ გადაგვინყვეტია, რა დავარქვათო.

ბიძია მელიქის ბარათებს ბებია ბუფეტის ვიტრინაში ლიქიორის სერვიზის გარშემო ათავსებდა. რუიას სახელი გალიფმა პირველად სწორედ ერთ-ერთ ბარათში ამოიკითხა. ეკლესიების, ხიდების, ზღვის, კოშკების, გემების, მეჩეთების, უდაბნოს, პირამიდების, სასტუმროების, პარკებისა და ცხოველების გამოსახულებიან ამ ბარათებს შორის, რომლებიც ვიტრინას მეორე ჩარჩოსავით ჰქონდა გარშემოვლებული და ბაბუას გულისწყრომას ინვევდა, რუიას ჩვილობისა და ბავშვობის ამსახველი იზმირში გადაღებული ფოტოებიც ერია. მაშინ გალიფს ეუბნებოდნენ, თანატოლი ბიძაშვილი (ახლებურად კუზინა) გყავსო, მაგრამ მას რუიაზე მეტად სეიდე ბიცოლა სიუზანი აინტერესებდა, რომელსაც ფოტოზე ქალიშვილის საჩვენებლად ადამიანის წარმოსახვის ამაფორიაქებელ, შემაშინებელ, შავ-თეთრ გამოქვაბულზე ჩამოფარებული ბადე გადაენია და კამერაში სევდიანად იმზირებოდა. რუიას ფოტოები ხელიდან ხელში გადადიოდა და სახლის მამაკაცები-

ცა და ქალებიც წამით ჩუმდებოდნენ. გალიფი მხოლოდ მოგვიანებით მიხვდა, რომ ამ სიჩუმეს ფოტოებზე აღბეჭდილი სილამაზე იწვევდა.

იმ პერიოდში ძირითადი სასაუბრო თემა ბიძია მელიქის სტამბოლში დაბრუნება და სახლის სართულის არჩევა გახდა. საქმე ის იყო, რომ ჯელალის დედა, რომელიც მეორედ ერთ ადვოკატზე გათხოვდა, დაუდგენელი ავადმყოფობით სრულიად ახალგაზრდა გარდაიცვალა. ჯელალი აქსარაის ობობებიან სახლში აღარ გაჩერდა და ბებიას დაჟინებული მოთხოვნის შემდეგ საცხოვრებლად მამისეული სახლის მანსარდაში დაბრუნდა. ის ერთ-ერთი გაზეთისთვის, რომელშიც მომავალში საავტორო სვეტის წამყვანი გახდა, „გაყიდული“ საფეხბურთო მაჭჩების შესახებ ინფორმაციას აგროვებდა, ბეიოლლუს პატარა ქუჩებზე მდებარე ბარების, ღამის კლუბებისა და საროსკიპოების ძველი ბიჭების ფარულ და კარგად მოფიქრებულ დანაშაულებებზე ჰყვებოდა, ადგენდა კროსვორდებს, რომლებშიც შავი უჯრედების რაოდენობა თეთრებისას ყოველთვის აღემატებოდა, საჭიროების შემთხვევაში ოპიუმისა და ღვინისგან გაბრუებული „ოსტატის“ ნაცვლად მის სათავგადასავლო რომანს აგრძელებდა... „ადამიანის დახასიათება ხელნერის მიხედვით“, „სიზმრების ახსნა“, „თქვენი სახე – თქვენ შესახებ“, „დღევანდელი ჰოროსკოპი“ (ნათესავეების, ნაცნობებისა და შეყვარებულებისათვის მოკითხვის გაგზავნის ტრადიცია პირველად სწორედ მაშინ დამკვიდრდა), „გინდ დაიჯერე, გინდ – არა“ – ეს ის რუბრიკებია, რომლებშიც ჯელალის სახელს ხშირად შეხვდებოდით. დარჩენილ დროს უახლეს ამერიკულ ფილმებზე კრიტიკული წერილების წერას ახმარდა (ჯელალს კინოთეატრებში უფასოდ შესვლის უფლება ჰქონდა). იმასაც კი ამბობდნენ, მანსარდაში მარტო ცხოვრებას თუ გააგრძელებს, თავისი შრომისუნარიანობის წყალობით მალე იმდენ ფულს იშოვის, ცოლის შერთვასაც შეძლებსო. მოგვიანებით, როცა ერთ დილას აღმოჩნდა, რომ ტრამვაის ხაზის გაყოლებაზე ქვაფენილი ყოვლად უაზრო ასფალტით დაეფარათ, გალიფმა ისიც კი იფიქრა, ბაბუას ნახსენები უიღბლობა ეგებ ამ სახლის სივინროვეს, საკმარისი ფართობის არქონას ან მსგავს გაუგებარ და საშიშ რაღაცეებს უკავშირდებაო. ბიძია მელიქი, თითქოს იმაზე გაბრაზებული, რომ მის ღია ბარათებს არასერიოზულად ეკიდებოდნენ, ერთ მშვენიერ საღამოს თავის ლამაზ ცოლთან და ლამაზ ქალიშვილთან ერთად, უამრავი სკივრითა და ჩემოდნით დატვირთული, სტამბოლში ჩამოვიდა და, რა თქმა უნდა, სახლის მანსარდაში დასახლდა.

გაზაფხულის იმ დილას გალიფს სკოლაში დააგვიანდა. ეს მანამდე სიზმარშიც ნახა – ლურჯთმიან ლამაზ გოგოსთან ერთად (მისი ვინაობა სიზმრიდან ვერ გამოიტანა) მუნიციპალურ ავტობუსში იჯდა და სკოლის საწინააღმდეგო მიმართულებით მიდიოდა. სინამდვილეში იმ დღეს მამასაც დაჰგვიანებოდა სამსახურში. მზით განათებული სუფრა ლურჯ-თეთრ საჭადრაკო დაფას ჰგავდა. დედა და მამა მაგიდას უსხდნენ და წინა სალამოს მანსარდაში დაბინავებულებზე ისე გულგრილად საუბრობდნენ, როგორც სახლში მომრავლებულ თაგვებზე ან მოსამსახურე ესმა ჰანუმის საყვარელ მოჩვენებებსა და ჯინებზე. გალიფს არც სკოლაში დაგვიანებაზე ფიქრი უნდოდა და არც მანსარდის ახალ ბინადრებზე. ამიტომ ბებიასა და ბაბუას სართულზე ავიდა, სადაც არაფერი იცვლებოდა ხოლმე, თუმცა ბაბუასთან მოსული დალაქი სწორედ მანსარდის ბინადრების ამბავს კითხულობდა. ბუფეტის ვიტრინიდან ღია ბარათები გამქრალიყო, აქა-იქ კი უცხო და უცნაური საგნები გაჩენილიყო; და კიდევ სუნი, რომელიც გალიფს მომავალში ძალიან შეუყვარდებოდა. უეცრად რატომღაც საშინლად დაითრგუნა, შეშინდა და მოიწყინა – ნეტავ, როგორი იყო ღია ბარათებზე გამოსახული ქვეყნები? ან ის ლამაზი ბიცოლა, მხოლოდ ფოტოებზე რომ ჰყავდა ნანახი? ძალიან მოუნდა, მალე გაზრდილიყო. თმას შევიჭრიო, უთხრა ბებიას, რომელიც ამ ამბავმა ძალიან გაახარა. ყველა სხვა ყბედივით ბრიყვმა დალაქმა გალიფი ბაბუას სავარძლის მაგივრად მაგიდაზე შემოდგმულ ტაბურეტზე შემოსვა და კისერზე ბაბუასთვის განკუთვნილი უზარმაზარი თეთრი ზენარი შემოახვია. გალიფს ზენარი ყელში უჭერდა და კაბასავით ფეხებზე დასთრევდა.

გალიფმა და რუიამ ამ პირველი შეხვედრიდან 19 წლის, 19 თვისა და 19 დღის შემდეგ იქორწინეს. შემდგომში გალიფს, დილაობით ბალიშში თავჩარგული მძინარე ცოლის შემყურეს, არაერთხელ უფიქრია, რომ ეს ლურჯი საბანი და ბაბუას ის თეთრი ზენარი ერთნაირად აფორიაქებდა. რუიასათვის ამის შესახებ არასდროს არაფერი უთქვამს, რადგან იცოდა, ცოლი ასეთი ბუნდოვანი მიზეზის გამო თეთრეულს არ გამოცვლიდა.

გალიფი კართან დატოვებული გაზეთების ასაღებად ჩვეულებისამებრ ფრთხილად წამოდგა, უნებლიეთ ჯერ ტუალეტისკენ გაემართა, შემდეგ – სამზარეულოსკენ. ჩაის დასაყენებელი ჩაიდან მისაღებ ოთახში იპოვა. საფერფლე პირამდე ნამწვავებით იყო სავსე, რაც იმას მოასწავებდა, რომ რუიას ახალი დეტექტიური რომანის კითხვაში